

SOCIALFÖRVALTNINGEN

AVDELNINGEN FÖR STADSÖVERGRIPANDE SOCIALA FRÅGOR
UTVECKLINGSENHETEN

TJÄNSTEUTLÅTANDE
DNR 3.2-
0437/2011

SID 1 (4)
2011-07-19

Handläggare: Julia Sandahl
Telefon: 08-508 25 413

Till
Socialnämnden

Fördjupningsstudie om ungdomar och tobak

Förvaltningens förslag till beslut

1. Socialnämnden godkänner anmälan av rapporten

Gillis Hammar
Förvaltningschef

Tina Heinsoo
Tf avdelningschef

Sammanfattning

Under våren 2011 utförde socialförvaltningen en fördjupningsstudie om tobaksrökning bland flickor i gymnasiets år 2 i Stockholms stad. Studien genomfördes mot bakgrund av resultaten i Stockholmsenkäten som visade att rökningen har ökat de senaste åren och utifrån utvecklingsenhetens uppdrag att utveckla stadens tobaksförebyggande arbete. Det har också länge varit ett önskemål från flera stadsdelsförvaltningar att få en fördjupad analys om tobaksbruket. Analysen syftar till att identifiera riskfaktorer inom skola, familj och på individnivå som ökar risken för att vara så kallad dagligrökare. Studien avser också att undersöka om bostadsområdets demografiska och sociala struktur i sig utgör en riskfaktor för förekomsten av rökning bland unga. Den faktor som, enligt analysen, bidrar till störst direkt riskökning är umgänget, det vill säga många rökande kamrater som inte sällan även dricker alkohol. Andra faktorer som innebär ökad risk är främst skolk,

misslyckande i skolan, en tillåtande attityd från föräldrarna samt några individuella egenskaper som till exempel ett spänningssökande beteende samt låg självkänsla. Bostadsområdets sociala tyngd tycks inte i sig vara en riskfaktor beträffande de flickor som röker dagligen i staden. Tendensen är att andelen flickor som uppger att de röker ibland är fler i innerstads- än i ytterstadsstadsdelarna.

Ärendets beredning

Detta tjänsteutlåtande har utarbetats inom utvecklingsenheten vid avdelningen för stadsövergripande sociala frågor.

Bakgrund

Vartannat år utför socialförvaltningens utvecklingsenhet den så kallade Stockholmsenkäten, en totalundersökning bland stadens samtliga elever i grundskolans årskurs 9 och årskurs 2 på gymnasiet. Eleverna svarar på frågor om bland annat alkohol, tobak, droger, kriminalitet och trygghet. Denna studie ingår i den serie av fördjupningsstudier som utvecklingsenheten genomför med utgångspunkt i Stockholmsenkäten i syfte att uppdatera kunskapen om hur olika faktorer påverkar risken för en viss typ av skadligt beteende bland ungdomar. Efter 2008 års mätning gjordes liknande studier om storkonsumtion av alkohol samt benägenhet att begå så kallade strategiska brott. Efter 2010 års mätning var det framför allt tobak och narkotika som lyftes fram som prioriterade områden. Att få ökad kunskap om tobak samt att få analyser på lokal nivå och en uppdatering på vilka insatser och åtgärder som finns är också ett behov som uttryckts av flera preventionssamordnare i staden.

Studiens innehåll och resultat

Syftet med studien är att identifiera riskfaktorer inom olika områden; skola, familj och på individnivå som ökar risken för att röka dagligen. Studien avser också att undersöka om det är en riskfaktor i sig var i staden man bor med avseende på demografiska och sociala faktorer. Genom att tillhandahålla och uppdatera kunskaper i frågan på lokal nivå kan det preventiva arbetet i staden utvecklas. Detta ligger också i linje med Stockholms Tobaks-, alkohol- och narkotikapolitiska program (STAN-programmet).

Studien visar att den faktor som bidrar till störst direkt riskökning är att ha rökande kamrater. Andra faktorer inom skola- och kamratnivån som innebär att risken ökar kraftigt är främst låga betyg och skolk. På nivån för familj och fritid är det främst att ha föräldrar som tillåter rökning samt att ha andra rökare i familjen som har betydelse för daglig rökning bland flickorna. Även att ha mycket fickpengar samt att inte delta i några ledarledda fritidsaktiviteter ökar risken för daglig rökning. Bland de individuella riskfaktorerna som har störst betydelse för rökning återfinns ett högt spänningssökande och impulsivt beteende. Samtidigt samvarierar låg självkänsla och nedstämdhet med daglig rökning.

Trots att riskfaktorernas betydelse i viss mån varierar mellan de olika områdena i staden, följer de i stort sett samma ordning och det finns inga tecken på att bostadsområdets sociala tyngd i sig utgör en riskfaktor. Rökning bland ungdomar är istället vitt utbredd i samtliga stadsdelar i staden men är, i motsats till vad som gäller för den vuxna befolkningen, något mer utbredd i de områden som utifrån det sociala indexet betraktas som de mer välbärgade.

Studien bekräftar, i linje med utgångspunkterna i Stockholms tobaks-, alkohol-, och narkotikapolitiska program (STAN-programmet), nödvändigheten av att involvera flera nivåer i det förebyggande arbetet samt behovet av samverkan mellan olika samhällsinstanser. De åtgärder och insatser som studien pekar ut som viktiga för det fortsatta förebyggande arbetet är bland annat att se till att de unga klarar av skolan och inte skolkar, att föräldrar får information om att tobaksbruk i hemmet påverkar förekomsten av rökning bland unga samt att det är positivt med hälsofrämjande fritidsalternativ för ungdomar. Även insatser som strävar efter att få unga människor att sluta röka kan indirekt verka förebyggande, inte minst eftersom studien visar att kamratpåverkan har en så stor betydelse när det gäller rökning. Det finns inte någon enstaka faktor som ensam är avgörande, utan det är viktigt att påverka många av dessa faktorer samtidigt. I studiens sista kapitel presenteras en rad förslag på litteratur och metoder som kan användas i arbetet med att minska tobaksbruket.

Förvaltningens synpunkter

Många av stadsdelsförvaltningarna, i synnerhet i innerstaden, arbetar redan med tobaksförebyggande interventioner. Denna studie avser att fungera som stöd och bidra med fördjupad kunskap på lokal nivå som kan användas som verktyg i detta arbete. Stockholmsenkäten används som uppföljningsverktyg och ger riktning åt det förebyggande arbete i staden. Förvaltningen anser att det är av stor vikt att ta vara på det rika material som Stockholmsenkäten bidrar med. Genom fördjupningar på lokal nivå likt denna studie kan man, anser förvaltningen, på ett effektivt och unikt sätt direkt påverka det praktiska arbetet och därmed arbeta kunskapsbaserat.

Utvecklingsenheten har tidigare publicerat liknande fördjupningsrapporter med sambandsanalyser ur Stockholmsenkätens material. Dessa har handlat om storkonsumtion av alkohol och benägenheten att begå allvarliga brott.

En viktig framgångsfaktor i lokalt förebyggande arbete är kunskap om problemet på lokal nivå. Förvaltningen anser därför att det är av stor vikt att fortsätta arbetet med att samla in, analysera och sprida sådan kunskap så att den kan fungera som ett verktyg i den fortsatta utvecklingen av förebyggande insatser.

Bilaga

1. Fördjupningsstudie om Unga och rökning